

Náklady řízení

Má-li odvolací soud na hrazení nákladů řízení, a to zvláště v řízení před soudem nalézacím, jiný náhled než soud nalézací, aniž by přitom došlo k relevantní změně skutkových okolností, a účastníci tak mohli jiné rozhodnutí odvolacího soudu o nákladech řízení předvídat, je povinen vytvořit pro účastníky procesní prostor, aby se mohli k dané otázce vyjádřit a uplatnit námítky a argumenty, které mohou být s to rozhodnutí odvolacího soudu ovlivnit a s nimiž se odvolací soud musí ve svém rozhodnutí náležitě vypořádat. Nedostojí-li odvolací soud tomuto požadavku, dopustí se porušení základního práva účastníků na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod v důsledku vydání nepřipustně překvapivého rozhodnutí.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. III.ÚS 3166/18, ze dne 16.4.2019)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatele J. S., zastoupeného Mgr. Ing. P.C., advokátem, sídlem P., proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 29. srpna 2018 č. j. 18 Co 115/2018-62, za účasti Krajského soudu v Plzni, jako účastníka řízení, a L. M. S., zastoupené Mgr. M.Z., advokátem, P., jako vedlejší účastnice řízení, tak, že výrokem III. rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 29. srpna 2018 č. j. 18 Co 115/2018-62 bylo porušeno ústavně zaručené právo stěžovatele na soudní ochranu a zásada rovnosti účastníků řízení podle čl. 36 odst. 1 a čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. Výrok III. rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 29. srpna 2018 č. j. 18 Co 115/2018-62 se ruší. Ve zbývajících částech se ústavní stížnost odmítá.

Z odůvodnění:

I. Skutkové okolnosti případu a obsah napadeného rozhodnutí

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen "Ústava") a § 72 odst. 1 písm. a) zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o Ústavním soudu") se stěžovatel domáhal zrušení v záhlaví uvedeného rozhodnutí, a to pro porušení čl. 36 odst. 1 a čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina").

2. Z ústavní stížnosti a z napadeného rozhodnutí se podává, že rozsudkem Okresního soudu Plzeň - jih (dále jen "okresní soud") ze dne 16. 3. 2018 č. j. 6 C 263/2017-41 byla vedlejší účastnici jako žalované uložena povinnost zaplatit stěžovateli jako žalobci částku 17 000 Kč s příslušenstvím (výrok I.). Vzájemný návrh vedlejší účastnice na zaplacení částky 17 000 Kč započtením částek 500 Kč za každý měsíc od 18. 10. 2014 do 19. 7. 2017 byl zamítnut (výrok II.). Vedlejší účastnici byla uložena povinnost zaplatit stěžovateli náklady řízení (výrok III.). Okresní soud dospěl k závěru, že ačkoli již 20. 1. 2013 došlo k úplnému zaplacení závazku stěžovatele z dohody o vypořádání vzájemných majetkových vztahů bývalých manželů, stěžovatel nadále poukazoval částku 500 Kč. Za uvedené období přeplatil částku 17 000 Kč. K vzájemnému návrhu vedlejší účastnice na započtení zaplacené částky 17 000 Kč na výživné pro nezletilé dítě okresní soud uvedl, že takové započtení je zákonem vyloučeno. O nákladech řízení soud rozhodl podle úspěchu ve věci podle § 142 odst. 1 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "o. s. ř.").

3. Proti rozsudku okresního soudu podala vedlejší účastnice odvolání. Krajský soud v Plzni (dále jen "krajský soud") rozsudkem ze dne 29. 8. 2018 č. j. 18 Co 115/2018-62 rozsudek okresního soudu ve

výroku I. potvrdil (výrok I.). Ve II. výroku krajský soud rozsudek okresního soudu zrušil (výrok II.). Ve výroku III. rozsudek okresního soudu změnil tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před okresním soudem (výrok III.). Ve IV. výroku krajský soud rozhodl, že vedlejší účastnice je povinna nahradit stěžovateli náklady odvolacího řízení.

4. Krajský soud v odůvodnění svého rozhodnutí ve vztahu k jeho výroku III. dovedl, že stěžovatel byl v řízení úspěšný a příslušelo by mu tak právo na náhradu účelně vynaložených nákladů řízení podle § 142 odst. 1 o. s. ř. Dle názoru krajského soudu však v daném případě jsou při rozhodování o nákladech řízení před okresním soudem splněny podmínky pro postup dle § 150 o. s. ř. Krajský soud shledal v souzené věci důvody hodné zvláštního zřetele v okolnostech, které vedly k uplatnění soudního nároku. Podle krajského soudu je to stěžovatel, kdo se významnou měrou podílel svojí nedbalostí na vzniku sporu a jeví se tak spravedlivým, aby každý z účastníků si nesl své náklady řízení před okresním soudem.

II. Argumentace stěžovatele

5. Ačkoli se stěžovatel ústavní stížností domáhá zrušení celého rozsudku krajského soudu, jeho námitky směřují výhradně proti jeho výroku III., kterým byl změněn rozsudek okresního soudu o nákladech řízení před okresním soudem. Stěžovatel namítá, že krajský soud změnil rozhodnutí okresního soudu zcela neočekávaně, přičemž účastníkům nedal možnost se k moderaci práva vyjádřit. Stěžovatel dále namítá, že krajský soud se dostatečně nevypořádal s odůvodněním svého postupu. Podle stěžovatele napadené rozhodnutí odporuje ustálené judikatuře Ústavního soudu, zejména stěžovatel odkazuje na nález ze dne 6. 2. 2007 sp. zn. II. ÚS 828/06 (N 26/44 SbNU 309). Stěžovatel má za to, že krajský soud svým postupem při rozhodování o nákladech řízení porušil jeho právo na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny a zásadu rovnosti účastníků řízení dle čl. 37 odst. 3 Listiny.

III. Vyjádření krajského soudu a vedlejší účastnice

6. Pro posouzení důvodnosti ústavní stížnosti si Ústavní soud vyžádal spis, vedený u okresního soudu pod sp. zn. 6 C 263/2017, jakož i vyjádření krajského soudu a vedlejší účastnice řízení k ústavní stížnosti.

7. Krajský soud ve svém vyjádření k ústavní stížnosti uvedl, že se nedomnívá, že by v řízení došlo k porušení čl. 36 odst. 1 a čl. 37 odst. 3 Listiny. Pokud jde o náklady řízení před okresním soudem, odkázal na odůvodnění rozsudku s tím, že se domnívá, že byly splněny podmínky pro použití § 150 o. s. ř. Byl to stěžovatel, kdo se významnou měrou svou nedbalostí podílel na vzniku sporu; přiznat stěžovateli náhradu nákladů řízení před okresním soudem krajský soud nepovažoval za spravedlivé. S ohledem na uvedené krajský soud navrhl, aby ústavní stížnost byla odmítnuta.

8. Vedlejší účastnice ve svém vyjádření uvedla, že ústavní stížnost by měla být odmítnuta. Rozhodnutí o nákladech řízení je věcí obecných soudů a Ústavní soud se k těmto otázkám vyjadřuje výhradně ve výjimečných případech, v posuzované věci však nejde o tento případ. Krajský soud se v odůvodnění svého rozhodnutí podrobně vyjádřil k obsahu napadeného výroku a k důvodům, které jej vedly k tomuto rozhodnutí. Vedlejší účastnice uvedla, že v postupu krajského soudu neshledává žádné procesní pochybení, ani zásah do ústavně zaručených práv stěžovatele. Celý spor byl záměrně vyvolán stěžovatelem, který se snažil ji tímto způsobem "potrestat" za to, že žádala o zvýšení výživného.

9. Výše uvedená vyjádření nezasílal Ústavní soud stěžovateli a vedlejší účastnici k replice, neboť neobsahovala žádné nové, pro posouzení věci významné skutečnosti.

IV. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

10. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení a dospěl k závěru, že ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem, který byl účastníkem řízení, v němž bylo vydáno napadené rozhodnutí, a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až § 31 zákona o Ústavním soudu a ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 téhož zákona a contrario), neboť stěžovatel vyčerpal všechny zákonné procesní prostředky k ochraně svého práva.

V. Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

11. Ústavní soud není součástí soustavy soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy) a nepřísluší mu oprávnění vykonávat dozor nad rozhodovací činností obecných soudů. Do rozhodovací činnosti soudů je Ústavní soud v řízení o ústavní stížnosti podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy oprávněn zasáhnout pouze tehdy, byla-li pravomocným rozhodnutím těchto orgánů porušena ústavně zaručená základní práva nebo svobody stěžovatele.

12. Ústavní soud přezkoumal napadené rozhodnutí z hlediska namítaného porušení ústavnosti a dospěl k závěru, že ústavní stížnost je zčásti důvodná.

13. Stěžovatel brojí proti výroku krajského soudu, kterým tento soud změnil rozsudek okresního soudu ve výroku o náhradě nákladů řízení před okresním soudem. Krajský soud stěžovateli nepřiznal právo na náhradu nákladů prvostupňového řízení s odkazem na moderační oprávnění soudu podle § 150 o. s. ř. V souzené věci shledal krajský soud důvody hodné zvláštního zřetele v okolnostech, které vedly k uplatnění soudního nároku; podle krajského soudu je to stěžovatel, který se významnou měrou podílel svojí nedbalostí na vzniku sporu a jeví se tak spravedlivým, aby každý z účastníků si nesl své náklady řízení před okresním soudem.

14. Ústavní soud ve své judikatuře opakovaně konstatoval, že rozhodování o nákladech řízení před obecnými soudy je zásadně doménou těchto soudů; zobrazují se zde aspekty nezávislého soudního rozhodování. Ústavní soud není tudíž oprávněn v detailech přezkoumávat jednotlivá rozhodnutí těchto soudů o nákladech řízení (srov. např. usnesení ze dne 24. 11. 2005 sp. zn. I. ÚS 457/05, dostupné v databázi NALUS na <http://nalus.usoud.cz>, stejně jako další rozhodnutí zde citovaná). Náhrada nákladů řízení by mohla nabýt ústavněprávního významu toliko v případě extrémního vykročení z pravidel upravujících toto řízení, což by mohlo nastat v důsledku výkladu a použití příslušných ustanovení zákona, v nichž by byl obsažen např. prvek svévole. Případy, kdy Ústavní soud ústavní stížnost proti pravomocným rozhodnutím obecných soudů o nákladech řízení připustil k věcnému posouzení, jsou výjimečné [např. nálezy Ústavního soudu ze dne 8. 7. 1999 sp. zn. III. ÚS 224/98 (N 98/15 SbNU 17), ze dne 4. 7. 2001 sp. zn. II. ÚS 598/2000 (N 100/23 SbNU 23), ze dne 17. 5. 2001 sp. zn. III. ÚS 727/2000 (N 75/22 SbNU 145), ze dne 24. 5. 2001 sp. zn. III. ÚS 619/2000 (N 79/22 SbNU 165) a usnesení ze dne 10. 1. 2006 sp. zn. I. ÚS 633/05 a další.].

15. Výše uvedené závěry Ústavního soudu o omezeném přezkumu rozhodnutí o nákladech řízení platí o to více pro rozhodování podle § 150 o. s. ř. Podle tohoto ustanovení soud může výjimečně, jsou-li pro to důvody hodné zvláštního zřetele, náhradu nákladů zcela nebo zčásti nepřiznat. Ustanovení § 150 o. s. ř. obsahuje zvláštní zmírňovací oprávnění soudů, jímž je umožněno rozhodnout o náhradě nákladů řízení jinak, než by odpovídalo výsledku sporu [srov. např. usnesení ze dne 31. 1. 2002 sp. zn. IV. ÚS 37/02 (U 4/25 SbNU 357)].

16. Ústavní soud opakovaně zdůrazňuje, že posouzení podmínek použití citovaného ustanovení v konkrétní věci je výlučnou záležitostí obecného soudu. Ústavnímu soudu proto zásadně nepřísluší

hodnotit, zda jsou dány důvody zvláštního zřetele hodné pro použití daného ustanovení (srov. usnesení ze dne 19. 1. 2006 sp. zn. I. ÚS 389/05). Jde o nezávislé diskreční oprávnění obecných soudů. Na obecném soudu je, aby uvážil, které z ustanovení občanského soudního řádu upravujících přiznání nákladů řízení je nejvhodnější a v souladu se zákonem v konkrétním případě použitelným. Ústavní soud však opakovaně uvádí, že úvaha (závěr) soudu o tom, zda jde o výjimečný případ a zda tu jsou důvody hodné zvláštního zřetele, musí vycházet z posouzení všech okolností konkrétní věci; nejde přitom o libovůli soudu, ale o pečlivé posouzení všech rozhodných hledisek [srov. náleze ze dne 13. 9. 2006 sp. zn. I. ÚS 191/06 (N 162/42 SbNU 339)].

17. Ústavní soud ovšem současně dodává, že úvaha obecného soudu, zda v té které věci jde o tak výjimečný případ, že jsou důvody pro použití uvedeného zákonného ustanovení naplněny, musí být v soudním rozhodnutí řádně a přesvědčivě odůvodněna; v postupu, který by nebyl odpovídajícím způsobem vysvětlen, lze spatřovat prvky libovůle a nahodilosti [srov. např. náleze sp. zn. III. ÚS 727/2000, náleze ze dne 11. 7. 2006 sp. zn. IV. ÚS 323/05 (N 131/42 SbNU 4)] nebo usnesení ze dne 18. 7. 2005 sp. zn. IV. ÚS 397/05]. O takovou libovůli by šlo především tehdy, kdyby soudy postupovaly tak, že by své závěry nezdůvodnily vůbec či by je zdůvodnily zcela nedostatečně. Pouhý formální odkaz na příslušné ustanovení zákona bez objasnění závěru, ke kterému soud dospěl, by nebyl ve smyslu § 157 odst. 2 o. s. ř. (a tedy i ve smyslu práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny) dostačující.

18. V náleze ze dne 6. 2. 2007 sp. zn. II. ÚS 828/06 Ústavní soud vyslovil, že součástí práva podle čl. 36 odst. 1 Listiny je vytvoření prostoru pro to, aby účastník řízení mohl účinně uplatňovat námitky a argumenty, které jsou způsobilé ovlivnit rozhodování soudu a s nimiž se soud musí v rozhodnutí náležitě vypořádat. Tento požadavek je třeba uplatnit též při rozhodování soudu o náhradě nákladů řízení, které je nedílnou součástí soudního řízení jako celku. Jinak řečeno, z práva na soudní ochranu vyplývá povinnost soudu vytvořit pro účastníky řízení procesní prostor k tomu, aby se vyjádřili i k eventuálnímu uplatnění moderačního oprávnění podle § 150 o. s. ř., jestliže obecný soud takový postup zvažuje, a vznášeli případná tvrzení či důkazní návrhy, které by mohly použití tohoto ustanovení ovlivnit [viz též např. náleze ze dne 10. 6. 2014 sp. zn. III. ÚS 1862/13 (N 118/73 SbNU 821)]. Tato povinnost je ještě naléhavější v odvolacím řízení, kdy po přijetí rozhodnutí již účastník řízení nemá procesní nástroj, jak své námitky uplatnit, na rozdíl od rozhodnutí nalézacího soudu, kdy lze námitky vznést alespoň ex post v odvolání. Takový postup odvolacího soudu vede k situaci, kdy je účastník řízení nucen vznášet takové námitky poprvé až v řízení před Ústavním soudem, které je však ze své povahy zaměřeno na posuzování jiných skutečností, než jsou okolnosti umožňující použití § 150 o. s. ř., a z jiných hledisek, než jsou hlediska běžného zákona. Dostát tomuto požadavku je pak o to důležitější v situaci, kdy účastník s ohledem na dosavadní průběh řízení očekává určitý výsledek ve věci samé, od něhož se odvíjí rozhodnutí o náhradě nákladů řízení, a kdy nemohl předpokládat, že soud moderačního oprávnění využije.

19. K takovému postupu obecný soud výslovně zavazuje i § 118a odst. 2 o. s. ř., podle kterého má soud v případě jiného právního názoru, než je názor účastníka řízení, ho poučit a vyzvat k vylíčení rozhodných skutečností, které jsou relevantní pro úvahy soudu. Tato povinnost je přitom naléhavější v rámci odvolacího řízení, kdy po přijetí rozhodnutí již účastník řízení nemá procesní nástroj, jak své námitky uplatnit, na rozdíl od rozhodnutí nalézacího soudu, kdy lze námitky vznést alespoň ex post v odvolání [viz náleze Ústavního soudu ze dne 23. 11. 2010 sp. zn. IV. ÚS 2738/10 (N 235/59 SbNU 391)].

20. K moderačnímu oprávnění se Ústavní soud vyslovil rovněž např. v nálezech ze dne 28. 2. 2017 sp. zn. III. ÚS 1020/16 (N 37/84 SbNU 427), ze dne 23. 10. 2008 sp. zn. I. ÚS 2569/07 (N 181/51 SbNU 235), ze dne 3. 3. 2009 sp. zn. IV. ÚS 215/09 (N 44/52 SbNU 443) a v dalších.

21. Výše uvedené závěry Ústavního soudu je nutno vztáhnout i na nyní posuzovanou věc. Vedlejší účastnice v odvolání proti nákladovému výroku rozsudku okresního soudu žádné námitky neuplatnila, pouze navrhla, aby krajský soud změnil rozsudek okresního soudu ve všech jeho výrocích tak, že podanou žalobu zamítne a stěžovateli uloží povinnost nahradit vedlejší účastnici náklady řízení před soudy obou stupňů v rozsahu jejich dodatečné specifikace. Při jednání konaném před krajským soudem dne 29. 8. 2018 vedlejší účastnice setrvala na svém stanovisku obsaženém v odvolání. Stěžovatel se ve svém vyjádření k odvolání vedlejší účastnice k nákladům prvostupňového řízení nevyjádřil, a to ani při jednání konaném před krajským soudem dne 29. 8. 2018.

22. Krajský soud se ve svém rozsudku ztotožnil se závěry okresního soudu, který žalobě vyhověl a vedlejší účastnici uložil povinnost zaplatit stěžovateli částku 17 000 Kč s příslušenstvím. Krajský soud však s odkazem na § 150 o. s. ř. změnil rozsudek okresního soudu v nákladovém výroku. Aniž tedy došlo k relevantní změně skutkových okolností a účastníci tak mohli jiné rozhodnutí krajského soudu o nákladech řízení předvídat, nedal krajský soud účastníkům možnost se k uplatnění moderačního oprávnění vyjádřit.

23. Krajskému soudu je dále nutno vytknout, že svůj závěr o použití § 150 o. s. ř. (viz bod 13) dostatečným a přesvědčivým způsobem neodůvodnil, resp. blíže nevysvětlil.

24. Ústavní soud připouští, že některé okolnosti projednávaného případu by skutečně mohly odůvodňovat použití § 150 o. s. ř. Je však nutné, aby stěžovatel byl předem s názorem soudu seznámen a mohl na něj případně reagovat. Soud také musí vybočení ze zásady úspěchu ve věci náležitě odůvodnit.

25. S ohledem na výše uvedené dospěl Ústavní soud k závěru, že III. výrokiem rozsudku krajského soudu došlo k porušení práva stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a zásady rovnosti účastníků řízení zakotvené v čl. 37 odst. 3 Listiny.

26. Vůči ostatním výrokům napadeného rozsudku krajského soudu stěžovatel žádné námitky neuplatnil a ani Ústavní soud žádné porušení ústavnosti v tomto směru nezjistil.

27. Z těchto důvodů Ústavní soud podle § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti vyhověl a podle § 82 odst. 3 písm. a) téhož zákona rozsudek krajského soudu ze dne 29. 8. 2018 č. j. 18 Co 115/2018-62 ve výroku III. zrušil. Ve zbývajících částech Ústavní soud ústavní stížnost podle § 43 odst. 2 písm. a) téhož zákona odmítl.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vylučovací žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení, insolvence](#)
- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)

- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)